

Per 211/1905

10002706,9

OTKAZOVNA KARTICA

Gorici, 2. junija 1905. Tlačaj

MORSKI GOSPODAR

List za povspeševanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje in izdaja **Anton Štrekelj**, državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.

List izhaja v začetku in v polovici vsakega meseca ter stane 2 K na leto. Naročnino pošiljati je na upravo „Primorskega Gospodarja“ v Gorici (Pri rudeči hiši št. 7). M.M.

Naša živinoreja.

(Dalje).

Živinorejske razmere na našem Krasu niso v obče posebno ugodne, *ker se nahaja po kraških travnikih in pašnikih pač mnogo kamenja, ali malo trave, živinoreja bi nosila pa tudi tu lahko mnogo več dobičkov. nego jih donaša sedaj, če bi se to ali ono, ki vpliva neugodno na živinorejo, zboljšalo. Ker je Trst, kjer potrebujejo vsak dan nad 35.000 litrov mleka, skoraj bi rekli na Krasu, bi morali Kraševci to bližino boljše izkoriščati, nego jo izkoriščajo sedaj.

Če hočemo zboljšati živinorejo na Krasu, skrbeti moramo v prvi vrsti za to, da bodemo pridelali več piče, katere pa ne smemo prodati v Trst, kakor delajo sedaj nekateri posestniki. Mnogo piče dosegli bodemo na dvojen način, s tem da zboljšamo travnike in pašnike ter s tem, da pridelujemo krmske rastline tudi na polju.

Kakor drugod po naši deželi, ravno tako malo in še celo manj se brigajo Kraševci za svoje travnike in pašnike. Razun nekoliko občin okoli Sežane, ne poznajo drugod gnojenja travnikov. Če komu v tem oziru svetuješ, pa se ti bo izgovarjal,

da nima niti za polje dovolj gnoja. To je sicer res, toda če bi si napravili Kraševci dobra gnojišča imeli bi poleg boljšega gnoja tudi mnogo gnojnice, katero odvaža sedaj deževnica pod zemljo, in če bi vsaj to gnojnico uporabljali za travnike in pašnike, bi za razvoj trave mnogo storili. Toda na prste bi lahko sešteli one posestnike na Krasu, katerim se ne izgublja gnojnica. Z rabo umetnih gnojil je ta ali oni sicer poskušal, toda rednega gnojenja ne vidimo tod.

Razun z gnojenjem zboljšali bi kraške travnike in pašnike tudi s tem, da jih trebimo kamenja in grmovja. Velikih skal res se ne izplača riti in prenašati, majhno kamenje pa ne napravlja posebnega truda. Tam kjer zija kamen iz zemlje seveda ne more rasti trava in jaz sem zato prepričan, da bi se dalo na mnogih zemljiščih množino sena celo podvojiti, če bi se kamenje na njem iztrebilo. S takim delom si pa tudi košnjo ali žetev mnogo zboljšamo. Saj se dogaja sedaj na Krasu prav pogostoma, da prinese ženjica zvečer na glavi domov vse, kar je po dnevu našela. Tako seno seveda stane mnogo in čestokrat več, nego je vredno. Zato svetujemo kraškim kmetovalcem naj rijejo in spravljajo kamenje iz travnika, mesto da lovijo med njim peščico trave in to delo, ki se opravi enkrat za vselej, doneslo jim bo več dobička nego drugo. Pa ne samo za travnike svetujemo, naj se čistijo, marveč tudi za pašnike. Tudi tu dosežemo s takim delom dvojno: več trave in lažjo pašnjo.

Ker ljubi trava solnce in zrak, zato naj se razno grmičje na travniku in pašniku odstrani. Pod drevjem razvija se mah in lišaj mesto trave, zato ne spada to na travnik, marveč v gozd. Imejmo toraj ali gozd ali travnik! Na pašniku pustiti je samo toliko visokih dreves, da se živina ob veliki vročini v senci lahko odpočije. Brinje, trnje in drugo grmičje pa ni za pašnik. Če je na pašniku ali travniku kako mesto, na katerem se kamenje ne dá potrebiti, pogozdimo ga. Da pa ne bo živina drevja poškodovala, obzidajmo dotični prostor. Pašniki naj se tudi včasih požanjejo, da se zatré žepek, kozica in drugi plevel.

V občinah, kjer imajo še vedno skupne občinske pašnike želeli bi bilo, da se ti čim prej razdelé, kajti v skupni lastnini izkorišča jih vsakdo čim bolj more a nikdo se ne pobriga, da bi pašnik kakho zboljšal. O čišenju in gnojenju takega pašnika ni niti misliti.

Da bodemo živinorejo na Krasu izboljšali, priporočamo tudi pridelovanje krmskih rastlin na polju. V svojo škodo bavijo se Kraševci še mnogo preveč s pridelovanjem žita, čeravno ni kraška zemlja za žito nič prav sposobna. Ker so težaki po Krasu jako dragi, priporočamo Kraševcem osobito deteljo, ki ne potrebuje skoraj nobene oskrbe. Kraško seno nima navadno dovolj beljakovine, da bi zamogli samo z njim živino (posebno krave) popolnoma zadovoljiti, zato imamo v detelji izvrsten priboljšek h senu. Tudi živinska ali krmna pesa (jerebuca) dajala bi na polju mnogo pridelka.

Če bodemo imeli več piče, zamogli bodemo svojo živino boljše rediti in ta nam bo donasala več dobičke. Od živine, katero slabo krmimo, imamo pa večinoma izgubo, ker uporablja ta živina vso krmo le v ta namen, da ohrani svoje telo živo, nam pa daje samo toliko, kolikor ji pri tem preostaja. Če daš toraj koš sena trem kravam, bo to zadostovalo komaj za toliko, da ostanejo žive in dale nam ne bodo nič razun gnoja, če pa daš to seno eni kravi, uporabila ga bo del za napravo gorkote v svojem telesu (za življenje), z drugim delom napravilo se bo pa meso in mleko. Od prvih treh krav boš imel toraj manj dohodkov, nego od ene dobro hranjene. Tega nočejo naši Kraševci izprevideti. Marsikateri redi dvakrat in tudi trikrat toliko živine, kakor bi jo zamogel zadostno prehraniti. Zato mora živina na Krasu osobito po zimi in tudi poleti ob veliki suši mnogo pretrpeti. Da imajo ljudje to slabo navado, prihaja večinoma od tod, da se šteje kmetovo bogastvo na Krasu večinoma po številu živine, ki jo redi in vsakdo hoče veljati za bogataša. Da bi bili naši Kraševci bolj ponosni na lepo živino, nego na število živine, bilo bi za njih mnogo boljše. Kdor pa hoče imeti mnogo živine, skrbi naj, da bo pridelal tudi mnogo piče.

Kar se tiče oskrbovanja živine, bi se moralo tudi po Krasu še mnogo izboljšati. Hlevi so na sploh boljši kakor drugod po naši deželi, vendar še dolgo ne taki, kakor bi morali biti. Navadno manjka v njih dober tlak, strop, čistota in svetloba.

Posebno priporočamo kraškim posestnikom, naj si pri-skrbijo dobro pojno vodo, kajti brez te ni mogoča uspešna živinoreja. V kalih, kamor se spušča nesnaga včasih iz cele vasi, je voda nezdrava in neokusna.

Kar se tiče živinske pasme, vidi se nekoliko zboljška, vendar ne mnogo. V komenskem okraju so v tem oziru bolj napredovali, nego v sežanskem. Žal, da se teleta slabo vzgojujejo, ker se jim prezgodaj odvzame materino mleko. Dokler ni izpolnilo tele vsaj 8 tednov, dobivati bi moralo vse mleko, a na Krasu ukradejo ga teletu že po 14 dneh nad polovico. Sena ne more tele v ti starosti žvečiti in prebaljati, zato se mora priučiti že v mladosti stradanju. Iz slabega teleta ne more seveda postati lepa krava.

Da nam bo donašala živinoreja na Krasu več dobička, priporočamo, naj redijo Kraševci, kolikor mogoče, mlečno živino, ker se mleko tod radi bližine Trsta lahko in po visoki ceni proda. V nekaterih občinah, vzlasti okoli Dutovelj in Tomaja, poprijeli so se kmetovalci precej mlekarstva, kar jim prinaša, kakor se nam je zagotovilo, lepe dohodke. Radi tega se je tudi živina tod mnogo zboljšala in tudi s čiščenjem travnikov so pričeli. Želeti bi bilo, da se raztegne trgovina z mlekom tudi na komenski okraj in gotovo bodo tudi kmetovalci tega okraja potem drugače skrbeli za živino, nego so skrbeli do sedaj.

Tržaška oko'ica spada večinoma na kraško zemljo. Živinorejske razmere so tod takšne kakor po drugem Krasu, radi neposredne bližine mesta pa, je živinoreja tod še večje važnosti. Vzlasti v Bazovici, v Trebčah in na Opčinah, kjer imajo mnogo travnikov je živinoreja prvi vir dokodkov. Za živino skrbijo tod dobro, edino hlevi ne vstrezajo še zahtevam. Pred par leti delile so se v tržaški okolici nagrade za zboljšanje travnikov in pašnikov, kar je jako ugodno vpivalo. Sedaj so ljudje sprevideli dobiček čiščenja in gnojenja ter jih ni treba več v to siliti. Tudi za Goriški Kras vpeljati bi se moralo čim prej take nagrade. Edino za občinske pašnike se tudi na tržaškem Krasu nikdo ne zmeni in zato bi bilo želiti, da bi se tudi tu čim prej razdelili med posamezne posestnike.

(Konec pride.)

Kako naj bi se prideloval na Goriškem špargelj.

Piše R. Dolenc.

Med najfinejšo kuhinjsko zelenjavo, spada odlično špargelj, kateri se na Goriškem že od nekdaj v prav veliki meri, že

kar na njivah, toraj kakor poljska zelenjadna rastlina prideluje. Da bo donašal špargelj na Goriškem velike dobičke, imeti mora dve svojstvi: prvič mora biti dovolj zgoden, da se lahko prodaja kot „primicija“ in drugič mora biti dobrega okusa in služi obenem kot „delikatesa“.

Žal pa, da je vsled starodavnega, popolnoma napačnega pridelovanja goriški špargelj le prvo, nikakor pa tudi drugo in še prvo le v veliko manjši meri, kakor bi pri pravem pridelovanju lahko bil. In to je ravno uzrok, da se ga na Dunaju in drugod, kamor se ga izpeljuje, le malo ceni in vsled tega tudi slabo plačuje. Pa kako naj bi se ga bolj cenilo in boljše plačevalo, ko ga še celo v goriških hotelih na jedilnih listih le pod imenom „Spargelspitzen“ (špargelnovi vršički) gostom ponujajo (? Ur.), namesto da bi ga zaznamovali z imenom „Solospargel“ (debeli špargelj). Kakšen razložek pa je med enim in drugim? Na 1 kilogram solo-špargeljnov gré kvečemu 20 do 25 pogankov, na 1 kilogram goriškega drobnega špargeljna pa tudi do 60. Kak razložek je v dobroti, pojasni naj pa sledeči, do pičice istiniti slučaj.

Ko je bila na Slapu pri Vipavi še deželna vinarska in sadjarska šola, razpolagala je ona čez precej velik špargeljnov nasad ali špargero. Ta špargera bila je napravljena in obdelovana po novem, to je, po načinu umnega zelenjadarstva. Vsako drugo leto napravili smo z učenci poučen izlet na Goriško. Bilo je leta 1877. ali 78., ko smo podvzeli tudi tak izlet in pred odpotovanjem izročil sem vrtnarju več naročitev na špargeljne, kateri so se naročili iz Celovca, Gradca in Dunaja. Kilo se je prodajal takrat po 1 glđ. 20 kr. in vendar ni bilo mogoče toliko špargeljnov odposlati, kolikor je bilo naročenih. Dospevši v Gorico podali smo se na zelednjadni trg, na katerem je bilo špargeljna na izobilje. Tu se je prodajal pa komaj po 30, da še celo le po 25 krajcarjev. Pri obedu opoldan privoščil sem si v hotelu „pri treh kronah“ tudi „Spargelspitzen“. Pri vživanju istih zabavljal sem prav glasno radi njihove malovrednosti, hvalil pa sem naš domač slapenski špargelj. Pri sosedni mizi je sedel že priletan gospod, kateri me je vidno prav pazljivo poslušal. Kar naenkrat ustane, pride k naši mizi ter se nemški predstavi. Mož ni bil nihče drugi, kakor večkratni milijonar, največji ruski posestnik petrolejskih jam v Batum-u gospod Nobel, imenovan

tudi: „petrolejski kralj“. Dasiravno sem jaz slovensko govoril, ko sem grajal goriški špargelj, našega slapenskega pa hvalil, me je g. Nobel, kot Rus, prav dobro razumel ter prašal, kje se nahaja Slap, kjer se baje tako fin špargelj dobiva. Ko sem mu vse povedal, povabil se je za drugi ali tretji dan sam na Slap špargelj pokušat. Določeni dan pripeljal se je res na Slap, postregli smo mu s špargeljmi, katerih dobroto ni mogel prehrvaliti in naročil je koj, naj mu jih pošiljamo v Stokholm, kamor se je iz Gorice preselil. Računali smo mu po 2 for. kilo. Poslali smo mu tja tudi polovnjak slapenskega črnega burgundeca, o katerem je g. Nobel trdil, da ne zaostaja za najboljšim francozkim bordeaux-vinom.

Vse to navedel sem le zato, da sem dokazal, kako je mogoče z umnim pridelovanjem špargelj zboljšati in po kaki ceni se lahko tako blago prodaja.

Letos, toraj čez 28 ali 29 let, poslala mi je za velikonočne praznike moja hči iz Gorice 2 *kg* špargeljnuov, kateri so bili pa ravno tako prav slabi, to je drobni, trdi, grenki, kakor so bili oni takrat, ko sem se bil z Nobelnom v Gorici sešel. Pisal sem takoj hčeri, naj mi naznani, po kaki ceni je špargelj plačala in odgovorila mi je: Ker je bil poslani špargelj prvi, toraj najzgodnejši, plačati sem ga morala po 1 K 40 v kilo, ali zdaj vdobi se ga že kolikor se hoče po 80 vinarjev in tudi cenejše.

Da je goriški špargelj tako nizke kakovosti in da se ga zamore vsled tega le po taki, pač slepi ceni prodajati, temu je dvojen uzrok. Prvič je slabe vrste, drugič prideluje se ga popolnoma napačno.

Želja vsakega za kmetiški napredek vnetega kmetovalca mora biti, da se razmere v tem oziru zboljšajo in taka je tudi moja želja. Da pa v ta smoter kolikor toliko tudi pripomorem, sklenil sem v tem listu sledeči pouk o pridelovanju finega dragocenega špargeljna objaviti. Ves pouk posnet je iz dolgoletne lastne skušnje, ne pa le iz knjige.

1. Špargeljnovе vrste.

Kakor imamo pri vsaki kulturni rastlini, bodisi zelednjadni, sadni, poljski itd. drobne in debele, zgodnje in pozne vrste, imamo jih tudi pri špargeljnu. Po debelosti razločujemo dve glavni vrsti, 1. navadni drobni, 2. navadni debeli špargelj. Go-

riški spada žal, večinoma k drobni vrsti. Debelega špargeljna razločujemo pa zopet več vrst, katere se med sabo po barvi in pa po razvitku razločujejo. Po teh razločkih spravimo lahko vse debele vrste v 3 skupine in te so: 1. špargeljnovе vrste, kojih poganki so bele barve, ko prebodejo iz zemlje; 2. vrste z rudečimi in 3. vrste s zelenimi poganki. Špargelj prvih dveh skupin uspeva (ker je bolj nežne narave) le v rahlem, peščenem svetu. Vrste poslednje skupine, uspevajo pa še prav dobro tudi v težkem, ilnatem svetu, toda, v takem svetu ni špargelj nikoli tako finega okusa, kakor pa v lahkem, peščenem. V težkem ilnatem svetu je špargelj tudi veliko bolj pozen. Razun po barvi, razločuje se pa debel špargelj tudi po razvitku in zato imamo zgodne in pozne vrste debelega špargeljna. Prve imajo za Goriško seveda prednost pred drugimi.

Jako priporočljive vrste debelega špargeljna so: 1. Angležki velikan ali Cannover-jev špargelj; 2. Rani francozki ali argentinski; 3. Ivančiški velikanski špargelj, kateri ima svoje ime po mestu Ivančice (Eibenschitz) na Moravskem; 4. Erfurtski špargelj; 5. Koroški šentvidski špargelj.

Teh vrst morali bi se toraj na Goriškem poprijeti (imajo že mnogo! Ur.), navadno staro drobno vrsto pa opustiti. Da ima pa današnji špargelj tudi druge slabe lastnosti, bodisi da je kratek in še ta skoraj do $\frac{3}{4}$ trd in vsled tega nevžiten, posebno pa, da je grenek mesto sladek, temu je uzrok tudi tamojšnje nepravо pridelovanje. V čem to obstoji, nočem šele razmotrivati, saj ga vsak Goričan itak predobro pozna, in zato preiti hočem koj k popisu veliko boljšega načina pridelovanja špargeljna, k načinu, kakoršnega naučiti se praktično sem imel priliko v Klosterneuburgu.

2. Pridobitev špargeljnovih sajenic.

Špargelj se pri pravilnem pridelovanju nikoli ne seje koj na stalno mesto ali v „špargero“, ampak vedno je boljše napraviti si prej sajenice in še le te se presajajo na stalno mesto. Te dobiš na sledeči način: Na dobro pognojeni lešici napravi se s pomočjo male motike ob motovžu (špagi) 40 cm oddaljene, kvečemu 5 do 6 cm globoke brazdice. V tako narejene brazdice poseje se seme, toda ne pregosto. Čez vloženo seme zategne se konečno z grabljami iz brazdic dvignena zemlja in delo

je dovršeno. Taka setev je res zamudna, toda ako hočemo dobiti močne sajenice, je neobhodno potrebna. Gostejša setev daje namreč slabotne korenine, in pri izjemanju se močno poškodujejo. V prvem letu, to je v letu setve, se špargelj pridno pleje, in ob času hude suše tudi zalije. Na jesen, tikom pred zimo se steblice za dobro dlan visoko nad zemljo skrajša ter z dobrim, podelanim gnojem za 3 do 4 prste na visoko pokrije. Pokrivanje z gnojem potrebno je iz dveh vzrokov, prvič brani gnoj, da mlade, nežne korenine po zimi ne pozebejo, drugič pa zato, da pridejo razdilne snovi iz gnoja z deževnico in snežnico po zimi v zemljo ter tako rastleini gnoje. Na pomlad drugega leta pograbi se čim prej mogoče gnoj iz lešic in zemlja med vrstami se prav plitvo prelopota ali pa prekoplje. V poletnem času treba večkrat pletiti. Na jesen drugega leta se steblice zopet prikrajša kakor v prvem ter pokrije z gnojem ali pa se sajenice previdno izkopljejo ter v kleti, v kateri ne zmrzuje, v kupu prezimijo. Bolj priporočljivo pa je, da se pustijo korenine tudi drugo zimo še v zemlji in šele na spomlad tretjega leta, tikoma pred presaditvijo v špargero, izkopljejo.

(Konec pride.)

Kmetova opravila meseca junija.

Stari ljudje pravijo, da ni bilo že dolgo tako deževnega maja, kakor je bil letos. Saj se nam je pokazalo v celem mesecu komaj parkrat solnce. Zato pa je zaostalo mnogo dela. Oglejmo si ga po vrsti!

Na domu: Hlev naj bode vedno čist! Ker napravlja gnoj v hlevu vročino, kidaj ga večkrat in sicer najmanj enkrat na teden. Da ne bo solnce v hlev preveč pripekalo, zagri okna z oknicami, s pletenim pregrinjalom ali pa vsaj z vejevjem. Živino brani muh, obadov in kloпов. Najboljše sredstvo proti tem mrčesom je snaga. Muha se zaredi navadno v gnoju, zato pogrinjaj ga s zemljo. Če boš imel na domu vse snažno, ne bodo muhe tudi tebe nadlegovale. V hiši, kjer je mnogo muh, daje si gospodinja slabo spričevalo. Živino napajati je

vsaj dvakrat na dan s čisto vodo, boljše pa je ob veliki vročini tri ali štirikratno napajanje. — Klet branimo vročine. Zato jo je zračiti samo v hladnih nočeh. Proti koncu meseca pretočiti je vino v tretje. — Druge skrambe je očistiti, prebeliti ter pripraviti za nove pridelke. Če so se nam v teh shrambah pridelki prejšnja leta kvarili, zažgati je v njih, ko se vse odprtino dobro zaprejo, žveplo. Žveplen dim zamori prav dobro razne rastlinske in živalske škodljivce.

Na polju: Krompir in turšica se okopavata in osipata. Proti koncu meseca pričanja se žetev ječmena ter kopanje ranega krompirja. Za tem krompirjem seje se lahko cinkvantin ali pa pitnik (turšica za pičo), sadijo se verzote, zelje, živinska pesa, za ječmenom seje se ajda ali repa. Pozni krompir poškopiti je z rastopino modre galice in vapna proti krompirjevi riji.

V vinogradu: Za škropljenje in žveplanje je zadnji čas. Pred cvetom škropi in žvepla naj se v drugič a po cvetu v tretjič. Če smo drugo škropljenje in žveplanje zamudili, opravljamo ga lahko tudi, ko trta cvete, vendar v tem času ni dobro, če se preveč sučemo okoli trt. Ker je letos mokro vreme, zna biti huda peronospora, zato pazite in ne odnašajte z delom. Pred cvetom obirati je v drugič nepotrebne poganke a drugo mladje privezati je ob žico ali ob kol. Za vežnjo je najboljše ličje ali rafija. Cepljenje v zeleno se nadaljuje do polovice meseca. Na divjakih ki so se požlahtnili v zeleno, obirati je vsaka dva, tri dni divje poganke a požlahtnjeni del vsakih 8 dni poškopiti. Če se je pokazal v vinogradu plevel, ga je opleti. V trtnici odgrestbi je cepljenke, ki so pognale za pedenj dolg poganek, najprej na severni strani in za kakih 8 dni tudi na južni.

V sadovnjaku: Črešnje, rane hruške, grozdjiče in kosmulje se obirajo. Obirati je pazno, da se sadje ne potolče ali drugače pokvari, ker bi izgubilo potem na vrednosti. Sadje naj se prijema zato za pecelj, ko se ga trže. Ako se ne more črešenj prodati, napravi se iz njih lahko dober kompot ali pa se jih posuši. — Pričanja se cepljenje na živo oko. Divjake cepiti je čim bolj blizu zemlje. Cepimo samo dobro sadje! Ko se je cepilo, obirati je na divjaku poganke, ki jemljejo plemenitemu očesu moč. — Gosenične zapredke po sadnem drevju je obrati in sežgati. Sadje, ki je odpalo, naj se pobere ter skuha, da se bolezen in črvi, ki se nahajajo v njem, za-trejo. Kuhano sadje dá se lahko prešičem.

V r t u: Okopavanje in pletev vrtnine je sedaj najbolj potrebna. Glavata solata se veže in redči. Ko je solata pobrana, sadimo na

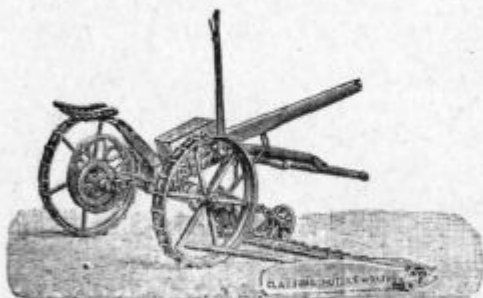
dotično mesto: vrzote, zelje, šelin, kuhinjsko peso, paradižnike itd. Če pritisne suša, je vrtnino zaliti. Kedar se zaliva, zalije naj se močno, kajti boljše je zaliti enkrat in dobro, nego večkrat in malo. Seje se: zimsko zelje, solata indivija, zimski radič, redkev. Najlepšo solato, špinačo itd. se s količem zaznamuje ter pusti za seme. Presajajo se različne cvetlice in vrtnice se cepijo.

Na travniku je sedaj največ dela. Travo je žeti, ko je pričela cvesti. Paziti je, da se seno, predno ga spravimo, dobro posuši, ker bi v nasprotnem slučaju v seniku splesnilo. Plesniva krma pa je živini škodljiva.

Stroji za spravljanje sena.

Ljudje postajajo vedno bolj komodni. Težkih del branijo se kolikor le morejo in zato jih je treba za nje drago plačati. Včasih pa niti ne moremo dobiti delavcev za težka opravila. V obrtniji so nadomestili zato kjer so le mogli ročno delo s strojnim, v kmetijstvu smo pa v tem oziru zaostali, toda če bodemo morali človeško delo tako drago plačevati, kakor do sedaj, ne bo druge poti, kakor da se tudi mi bolj poprimemo strojev. Ame-

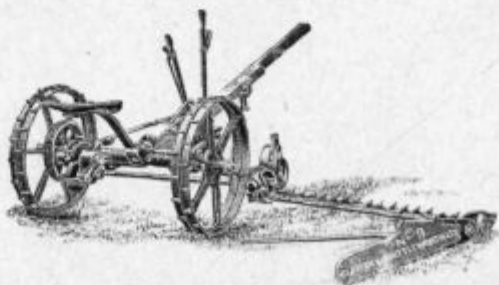

Pod. 27.

Walte A. Wovdov novi jekleni kosilni stroj.

rikanci so to že davno storili, naš kmet pa pozna kvečemu mlatilnico, slamoreznico in škropilnico.

Najtežje dobimo težake gotovo za spravljanje sena in otave. Meseca junija je povsod mnogo dela, osobito v vinogradu in na polju

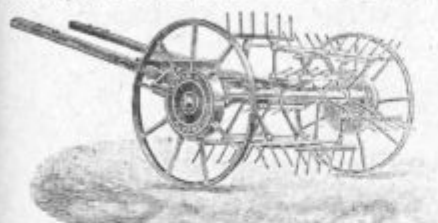

Pod. 28.

Angleški novi patentovani kosilni stroj št. 9.

in zato ne znamo včasih česar bi se prej lotili. Če zamudimo tu, bo škoda, če pridemo prepozno tje, zopet škoda. Pomoč nam je posebno meseca junija dobrodošla.

Najboljša pomoč v tem času so gotovo stroji za žetev, za grabež in za sušenje sena, kakoršne vidimo v naših podobah. Kdor si nabavi take stroje, ta ni več odvisen od težaške volje. Napreže par volov ali konj, pa opravi delo sam. S tem si prihrani mnogo jeze in denarja. Tudi opravi delo kedar sam hoče in hitro.

Pod. 29.

Claytonov univerzalni senški sušilnik.

rabimo te stroje, moramo jim toraj travnike primerno pripraviti. Razun na travnikih rabimo stroje lahko tudi na deteljščih.

Najbolj gladke travnike imajo pri nas posestniki okoli Ajdovščine, Šempasa, Renč, ob Prevalu v Brdih, okoli Tolmina, Kobarida, Banjšic, v Istri okoli Doline, Ospa, v rižanski dolini, od Kubeda do Buzeta itd. Povsod tod bi si lahko nabavili stroje za spravljanje sena. če ne vseh, vsaj nekatere.

Kosilni stroj, kakoršnega vidiš v podobi 27. stane 400 K, je 330 kg težek, reže 125 cm na široko a vlačita ga dva konja ali vola. S pomočjo transmisije, ki se nahaja na levem kolesu, gibljejo se škarjam podobni noži sem pa tje ter režejo travo. Gonjač sedi na posebnem sedežu in čim zapazi kje na travniku

Pod. 30.

Amerikanski senški sušilnik na vile.

kako zapreko pa privzdigne s pomočjo ročaja kosilno pripravo, da se ne bi ta ob zapreki pokvarila. Če travnik tu pa tam visi, pade kosilna priprava sama bolj nizko, da odreže travo tudi tukaj, nasprotno pa se vzdigne, če je travnik bolj visok. Pod. 28. kaže podoben toda bolj močan stroj, ki stane 475 K in je 365 kg težek. Tvrdba Clayton & Schuttlesworth na Dunaju III/2 Löweng. 34, kjer se dobivajo stroji prodaja tudi

manjše kosilne stroje za enega konja. Taki režejo 107 *cm* na široko ter stanejo po 350 K.

Senskih sušilnikov je več vrst. Najbolj navaden je oni v podobi 29., pri kateri pripravi se nahajajo na dvokolesnem vozu grablje, ki se vrtijo s kolesama ter seno pri vrtenju obračajo. Senski sušilnik v pod. 30. posnemlje delo z vilami. Čim se kolo zavrti premaknejo se nekatere vile, ki so pritrjene ob vozu navzdol, druge nazaj, tretje navzgor ter s tem seno obračajo in premetavajo. Prva priprava stane 380 K, druga 300 K.

Pod 31.

Hollingsworthove vozne grablje.

Pod 32. Tiger-vozne grablje.

Podobi 31. in 32. predložujeta nam vozne grablje. Na dvokolesnem vozu pritrjeni so ob vozni osi upognjeni jekleni klini, ki se dajo s pomočjo ročaja po potrebi privzdigniti. Čim se ti klini privzdignejo, spustijo seno ter padejo nato sami spet na tla. Klini so elastični, če toraj zadenejo ob kako zapreko se

ne zlomijo. Za vožnjo teh grabelj zadostuje en konj ali vol. Prve grablje s 27. klini stanejo 180 K, s 36. klini 210 K, druge grablje s 26. okroglimi klini 168 K. Dobivajo se pri gornji tvrdki.

S pomočjo kosilnega stroja napravi se prilično toliko dela, kolikor ga napravi okoli 12 koscev. Večemu posestniku se stroj toraj že v enem ali v dveh letih izplača. Zato ga posebno priporočamo. Kjer so samo majhni posestniki, kupi naj ta stroj eden izmed njih ter ga proti primernemu odplačilu posojuje svojim sosedom. Seveda postrežnik stroja se ne sme menjati, marveč hoditi nora s strojem.

Če bi hotel kedo izmed naših čitateljev bolj natančnega pojasnila, obrne naj se h nam in mu ga damo radovoljno. Tudi mu gremo pri naročevanju radi na roko.

Št.

DOPISI IN POROČILA.

Kako kaže letina? — Radi preobilega deževja zaostale so skoraj vse rastline, osobito pa trta. Bilo se je bati, da se nam

zarod močno poizgubi, vendar ni trpela trta še prav mnogo škode. Samo v bolj vlažnih vinogradih so trte močno obledele, če bo pa sedaj toplo vreme, upati je, da se kmalu popravijo. Nada na dobro trgatvev je toraj še vedno. Bolj je prizadelo deževno vreme sadjarje. Črešnje so radi preobile vlage že na drevesu pokale in gnile, četudi niso še dozorele. Češpe, kar jih je, so šle radi mrzlega vremena nad polovico v rožiče in listje na breskvah se je radi prejšnji podobne bolezni *Ascomyces deformans* izbočilo in pokvarilo. Sadja na breskvah ostalo je še mnogo, vendar bo drobno, če ne pritisne kmalu vročina ter napravi listni bolezni konec. Marelice kažejo dobro, hruške srednje, jabolani slabo. Poljščina se razvija normalno, osobito krompir obeta lepo. Za travo je bilo nekoliko premrzlo vreme, upati pa smemo vendar na obilo sena.

Cena črešnjam je letos jako različna. Prve črešnje plačale so se nad 2 K *kg*. Potem je pala cena na 50 do 40 vinarjev in ko se je napravilo en dan vreme, da so se zamogle črešnje pobrati, prodajale so se naslednjega dne celo po 15 vin. Ta cena se je obdržala skoraj toliko časa, dokler je trajalo deževno vreme. Črešnje, ki se berejo po dežju se dajo namreč slabo prevažati. Sedaj je poskočila cena na 60 do 90 vin. in upati je, da se ta cena celo poviša, če bo trajalo lepo vreme.

Poskus z umetnimi gnojili v Krepeljah na Krasu. — Leta 1900 podarila mi je kmetijska družba v Gorici nekoliko umetnih gnojil za poskusno gnojenje travnikov in sicer sem dobil 8 *kg* 18% Tomasove žlindre, 12 *kg* superfosfata, 3 *kg* solitra in 8 *kg* Tomasove žlindre pomešane s kajnitom. Predno se je gnojilo potrosilo po travniku, zaznamovala sta vodja kmetijske šole g. V. Dominko in še en kemičar 4 kvadratne parcelice po 200 m², nakar se je tod z železnimi grablji mah potrgal. Na 1. parcelo potrosilo se je nato 8 *kg* Tomasove žlindre in 1 *kg* solitra, na 2. parc. 12 *kg* superfosfata in 1 *kg* solitra, na 3. parc. 8 *kg* zmesi Tomasove žlindre in kajnita ter 1 *kg* solitra a 4. parcelo pustilo se je v kontrolo nepognojeno.

Ker se je opravljalo to delo šele meseca aprila, ni bilo prvo leto pravega uspeha. Leta 1901. pa se je nakosilo na 1. parceli (Tomasova žlindra in soliter) 78 *kg* trave, na 2. parc.

(superfosfat in soliter) 113 *kg*, na 3. (Tomasova žlindra, kajnit in soliter) 81 *kg* trave(na 4. nepognojeni parceli pa je bilo 67 *kg* trave.

Naslednjega leta 1902. nakosilo in stehalo se je trave: na 1. parceli 96 *kg*, na 2. parc. 104 *kg*, na 3. parc. 128 *kg* in na nepognojeni parceli 74 *kg*. Na teh parcelah nisem potem več tehtal pridelka, gnojenje se pa še vedno dobro pozna in letos se hočem spet s tehtanjem prepričati, katero gnojenje ima najdaljšo veljavo.

Opomnim naj, da so v l. 1902. krti močno razrili travnik na 2. parceli in zato je bilo tu manj trave nego prvo leto.

Iz teh števil se lahko razvidi, katero gnojilo za kraško zemljo največ izdá. Rabo umetnih gnojil ljako ovira pri nas pravljica, da nastanejo po teh gnojilih pleše, ko se prejenja z gnojenjem, ker pridejo po gnojenju drugačne trave iz zemlje, katere pa potem posahnejo. To je pa neresniča, kakor lahko dokaže pri nas pred okoli 10 leti s Tomasovo žlindro pognojen travnik. Po gnojenju pomnožijo se na travniku detelje in tudi trave bolj bujno rastejo. Če se z gnojenjem preneha bodo te pač pešale, toda one se ne zamorijo.

Gledé uspeha umetnih gnojil pri drugih rastlinah napravil sem tudi razne poskušnje, o katerih bom sčasoma sporočil. Za travnike moram za sedaj gnojenje z umetnimi gnojili le priporočati, ker se to gnojenje izplača.

Anton Tavčar.

GOSPODARSKÉ DROBTINICE.

Zeleni sadni cepiči. — V državni drevesnici v Gorici (nasproti rdeče hiše ali nasproti ženske bolnišnice) dajo se brezplačno zeleni cepiči raznih plemenitih sadnih vrst vsem onim, ki se tu osebno prijavijo.

Obiranje trtnega mladja. — Vse ono trtno mladje, ki ima zarod, se navadno pusti na trti. Samo, če bi nastala s tem prevelika gošča, odtrže se tu pa tam kako bolj šibko mladiko. To mladje priveže se, če mogoče na žico, ki se nahaja kakih 40 *cm* nad napen-

jalcem. Nad tretjem ali četrtem listom zgoraj vrhnjega grozdiča je mladje prikrajšati in sicer koj, ko je doseglo mladje to dolgost. Če bi pustili mladiko neprikrajšano, napravljala bi preveč gošče, pa tudi grozdje bi se v tem slabelo, ker bi šla vsa moč v mlado listje. Mnogi vinogradniki prikrajšajo mladiko koj nad grozdom, kar je tudi napačno. V tem slučaju ne dobiva grozd dovolj plastičnih snovij, ki se napravljajo v listju, in ostane majhen in ne dovolj sladek. Pomniti je, da mlado listje jemlje trti moč, vzrastlo listje pa jo daje. Mladik, iz katerih hočemo vzgojiti napejalce za prihodnje leto, ne smemo prikrajševati, marveč jih je privezati ob kol, da se čim bujніше razvijejo. Mladike, ki nimajo zaroda in zakotni poganki naj se popolnoma odstranijo. Čim prej jih obiramo, tem bolj močna bo trta. Mjadje obirati je v prvič koj, ko se spozna ali je rodna ali ne, v drugič pa pred cvetom. S tem se dá v tem času trti več zraka in bo trta boljše odcvetela. Ne priporočamo pa brati okoli zaroda trtno listje kakor sem že tu in tam videl. S takim delom trto slabimo.

Novi vinogradi se oprostijo davka za 10 let, če smo jih zasadili z ameriškimi trtami. V smislu zakona z dné 15. junija 1890. l. in z dné 26. julija 1894. l. morajo pa meriti ti vinogradi vsaj $\frac{1}{4}$ ha (695 kft. □), če ni cela parcele a zasajena s trtami, če je pa cela parcela posajena, pri vsaki velikosti. Ako je bil na onem zemljišču, na katerem se nahaja ameriškí nasad, prej vinograd, prositi je za oprostitev do konca junija onega leta, ko se je nasad izvršil, ako ni bil pa tam vinograd, do konca decembra. Če se prosí bolj pozno, zamudi se cno leto ali pa tudi več, kajti prostost konča, ko stopi trta v dvanajsto leto. Prošnjo, kateri ni treba koleka, vlagati je pri c. kr. davkariji ali pa c. kr. evidenčnem zemljemercu. Prošnjo vlaga lahko tudi županstvo za več občinarjev. Omeniti moramo pa, da se oprostijo samo vsi državni davki, ne pa različne občinske, deželne in druge doklade.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI.

Črni rilčkar ali trtni kukec.

I. P. v R. V vinogradu napravil mi je lansko leto majhen rilčast, črn hrošček, ki mu pravimo kukec, mnogo škode. Kako se ga zatira?

Odgovor: Proti trtnemu kukcu ali črnemu rilčkarju (*Otiorthyncus sulcatus*) priporočamo vam purane ali pičle. Ta perutnina mu je hud sovražnik in vam ga popolnoma zatré. Ker se purani o'benem vpilajo boste imeli dvojen dobiček. Tudi drugih mičes pomorijo mnogo v vinogradu. Če nočete ali ne morete dobiti teh pokagačev, (koklja z 10—15 piščeti zadostnje za 1 oral), priporočamo vam, da stavite pod trto figov ali kak drug list in v njem nejdete gotovo požeruha, ki se je vlegel po ponočnem delu spat. Iskati in pobirati ga morate seveda zjutraj

Prašenje z žveplom in zmleto modro galico.

A. J. v O. V gradiščanskem okraju rabijo mesto prvega škropljenja zmleto modro galico, katera je primešana žveplu. Tam opravljajo to žveplanje zjutraj, ko so trte rosne. Ali je priporočljivo tako delo?

Odgovor: Kakor smo v 7. št. „Prim. Gospodarja“ že omenili priporoča se prašenje z modro galico in žveplom obenem osobito tam, kjer nastopa peronospora tudi na grozdju. Dokler je na trtah rosa, pa se ne sme trositi te zmesi, ker se žveplo zmoči in radi tega malo zaleže. Raba mešanega žvepla in galice (3%) pričela se je pred par leti v Italiji. Bolj gotovo se na vsak način ubranite trtnim boleznim, če posebe škropite trte z raztopino modre galice in posebe žveplate.

Anton Jerkič, odlikovani fotograf v Gorici, Gosposka ulica št. 7. se priporoča svojim tojakom. ~~~~~

Ivan Bednarik v GORICI, ~~~~~ via Vetturini 3, priporoča svojo **knjigoveznico.**

Ivan Kravos v GORICI, ~~~~~ via Vetturini št. 3, priporoča svojo sedlarsko delavnico.

Vezane „Vinarske in vrtnarske liste“ dobi brezplačno, kdor prijavi vsaj 10 plačujočih naročnikov na „Prim. Gospodarja“. ~~~~~

Jajca za valenje od priznane najboljših jajcarij belih „Leghorn“, črnih „Minorka“ ter velikih belih „Kohinkima“ razpošilja ducat po 4 K **Fr. Leban,** učitelj na Trnovem pri Gorici. ~~~~~

Na Primorskem največa zaloga
lesene in lončene robe

je ona
Mihe Kozman-a

v Gorici (Raštelj št. 27., nasproti lekarni).

Tu dobiš n. pr. vsakovrstne grablje, ročaje za kose, brente za grozdje in one za škropljenje, visoke sodčke, beriglice, škafe, golide, nečke, samokolnice, lesene lopate, sita, rošeta, košare fine in one za razpošiljatev sadja, kroglice, slamnate klobuke, metle, ribeže, stolice, lonce, skle e, krožnike itd. itd. vse kar rabimo na kmetiji.

Priporoča se našim gospodarjem in gospodinjam.

Grozne stiskalnice z diferencjalno
 pripravo za pritisk, M M M M M
Škropilnice proti strupeni rosi, M M M M M
Žveplalnike, Stiskalnice za olje, kakor tudi
 vse druge kmetijske stroje prodaja
 po tvorničnih cenah

IG. HELLER na Dunaju

II. Praterstrasse 49

— Ceniki brezplačno in prosto poštne.

♦ ♦ ♦ ♦ SVOJI K SVOJIM! ♦ ♦ ♦ ♦

J. DRUFOVKA -- GORICA

GLAVNA ZALOGA: Gosposka ulica št. 3. M M M M

PODRUŽNICI: Gorica Raštelj št. 3 in Sežana.

Odlikovana tvornica nadplato, tovarna usnja na
 paro, velika zaloga domačega in inozemskega usnja
 ter vseh potrebščin za črevljarje, usnje za s ed-
 larje, knjigoveze in tapetarje. Glavna zaloga
 leščila v korist družbi sv. Cirila in Metoda.

Ustanovl. l. 1866.

Telefon šte. 62.

Ceniki na zahtevo
 zastonj in franko.

Globe Mlekarske naprave

kakor tudi vse stroje in priprave za pre- a anje
 mleka, naprav- a masla, si- a itd. zalaga v
 najboljših izdelkih

Društvo Globe - Separator

DUNAJ XVI/2, Neumyergasse št. 17.

Zahtevajo naj se ceniki.

Zastopniki se iščejo povsod.

Pristni

Alfa-Laval

so gledé trajnosti,
zmožnosti in čistega
posnemanja

posnemalniki

NEDOSEŽNI.

Nad pol milijona posnemalnikov v rabi in z nad 600
prvih nagrad odlikovani.

Ceniki brezplačno in prosto poštnine.

Akejska družba

**ALFA SEPARATOR
PRAGA * DUNAJ**

Tvornica najboljših mlekarskih
strojev in priprav.

Zastopniki se povsod iščejo. *

Goriška zveza gospodarskih zadrug in društev v Gorici

vabi člane „Centralne posojilnice“ v Gorici in drugih posojilnic po deželi, ki so pridružene tej zvezi, da se naročijo na **modro galico** angleško, $\frac{22}{99}$ in na **žveplo**, Ventilato Trezza. Naročila se sprejmejo le za toliko blaga, kolikor je naročenega.

Poleg tega posreduje tudi pri nakupu drugih kmetijskih potrebščin, kakor umetnih gnojil, poljedelskih strojev i. t. d.

Pisarna: ulica Vetturini št. 9.

INŽENJER ŽIVIC priporoča:

Svoj izkušeni železni plug s kolesci za oranje na polju, pri brajdah in drevju, za pletev, osipanje, izrivanje itd. samovodilen, priprost lahek in cen.

Svoje dobro znane škropilnice proti peronospori in svoje neprenehoma delujoče vinske stiskalnice.

Tudi vsakovrstni stroji za kmetijstvo in industrijo, posebno sesalke (pumpe) za vsako rabo, potem cevi se dobivajo pri trvdki

ŽIVIC I DR., TRST Trgovinska ulica 2.

SAUNIG & DEKLEVA

v Gorici, magistratna ulica št. 1.

Največja zaloga šivalnih strojev, tudi za vezanje (rekamiranje), dvo-koles, slamoreznic in mlačnih posnetalnikov (centrifug). *

Prodaja se tudi proti plačevanju na obroke!

Denar prihrani

kdor kupi izgotovljeno pohištvo pri

ANTON BREŠČAR

Gorica, Gosposka ulica št. 14

vvvvvv (Via Signori) vvvvvv

kateri ima v zalogi najboljšo izbero **pohištva vseh slogov**, za vsaki stan, priprostega in najfinerega izdelka. Različno pohištvo iz železa, podobe na šipe in platno, ogledala, vvvv žime in platno. vvvv

Lastna delavnica vvvvv za tapcirano pohištvo.

Cene brez konkurence.

Daje se tudi na obroke.